

M.A. (SANSKRIT) Semester - 3 (CBCS) Examination
OCT/NOV-2024 (AS PER SYLLABUS YEAR JUNE-2019)
(Grammar) Sidhantkaumudi (Core (New))

Time: 2:30 Hours

Marks: 70

Instructions:

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

- પ્રશ્ન-૧ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે ગદ્યખંડોની આવશ્યક સમજૂતી સાથે અનુવાદ કરો. (૧૪)
- Que-1 Translate with explanation any two of the following. (14)
- (૧) શબ્દાનુશાસનશાસ્ત્રપ્રયોજનાધિકરણમ્ ॥ મુખ્યપ્રયોજનાનિ ॥ કાનિ પુનઃ શબ્દાનુશાસનસ્ય પ્રયોજનાનિ? રક્ષોહાગમલઘ્વસન્દેહાઃ પ્રયોજનમ્ ॥ રક્ષાપદાર્થનિરૂપણભાષ્યમ્ ॥ રક્ષાર્થં વેદાના મધ્યેયં વ્યાકરણમ્- લોપાગમવર્ણવિકારજ્ઞો હિ સમ્યગ્વેદાન્ પરિપાલયિષ્યતીતિ ॥ ઊહપદાર્થ નિરૂપણ ભાષ્યમ્ ॥ ઊહઃ સ્વત્વપિન સર્વેર્લિંગગૈર્ન ચ સર્વાભિર્વિભક્તિભિર્વેદે મન્ત્રા નિગદિતાઃ । તે ચાવશ્યં યજ્ઞગતેન પુરુષેણ યથાયથં વિપરિણમયિતવ્યાઃ । તાન્નાવૈયાકરણઃ શક્નોતિ યથાયથં વિપરિણમયિતુમ્ । તસ્માદધ્યેયં વ્યાકરણમ્ ॥
- (૨) અથ ગૌરિત્યત્ર કઃ શબ્દઃ ? કિં યત્તસાસ્રાલાઙ્ગૂલકકુદચુરવિષાણ્યર્થરૂપં સ શબ્દઃ ? નેત્યાહ । દ્રવ્યં નામ તત્ ॥ યત્તર્હિ તદિદ્ગિતં ચેષ્ટિતં નિમિષિતમિતિ, સ શબ્દઃ? નેત્યાહ । ક્રિયા નામ સા ॥ યત્તર્હિ તદ્દ્વ્યક્તો નીલઃ કપિલઃ કપોત ઇતિ સ શબ્દઃ? નેત્યાહ । ગુણો નામ સઃ । યત્તર્હિ તદ્દિત્રેષ્વભિન્નં છિત્રેષ્વચ્છિન્નં સામાન્યભૂતં સ શબ્દઃ? નેત્યાહ । આકૃતિર્નામ સા ॥ કસ્તર્હિ શબ્દઃ? યેનોચ્ચારિતેન સાસ્રાલાઙ્ગૂલકકુદચુરવિષાણિનાં સમ્પ્રત્યયો ભવતિ સ શબ્દઃ ॥
- (૩) ઉત ત્વઃ પશ્યન્નદદર્શવાચમુતત્ત્વઃ શૃણ્વન્નશૃણોત્યેનામ્ ।
 ઉતો ત્વસ્મૈ તન્વં વિસસ્રે જાયેવ પત્ય ઉશતી સુવાસાઃ ॥
 અજ્ઞાઃ વાણીં શૃણ્વન્તિ, ન ચ સમ્યક્ શૃણ્વન્તિ । તે વાણીં પશ્યન્તિ, ન ચ સમ્યક્ પશ્યન્તિ (જાનન્તિ) । જ્ઞાનિભ્યઃ તુ વાણી દેવી સ્વયં સ્વરૂપં વિવૃત્ય દર્શયતિ । વાણીદેવતા અસ્મભ્યં સ્વયં સ્વરૂપં દર્શયેદિતિ
 અધ્યેયં વ્યાકરણમ્ ॥
- (૪) અથ સિદ્ધશબ્દસ્ય કઃ પદાર્થઃ । નિત્યપર્યાયવાચી સિદ્ધશબ્દઃ । કથં જ્ઞાયતે । યત્કૂટસ્થેષ્વવિચાલિષુ ભાવેષુ વર્તતે । તદ્વથા-સિદ્ધા દ્યૌઃ, સિદ્ધા પૃથિવી, સિદ્ધમાકાશમિતિ । નનુ ચ ભોઃ કાર્યેષ્વપિ વર્તતે તદ્વથા- સિદ્ધ ઓદનઃ, સિદ્ધઃ સૂપઃ, સિદ્ધા યવાગૂરિતિ । યાવતા કાર્યેષ્વપિ વર્તતે, તત્ર કુત એતન્નિત્યપર્યાયવાચિનો ગ્રહણં ન પુનઃ કાર્યે યઃ સિદ્ધશબ્દ ઇતિ । સંગ્રહે તાવત્ કાર્યં પ્રતિ દ્વન્દ્વિ ભાવાત્મક મન્યામહે નિત્ય પર્યાય વાચિનઃ ગ્રહણં ઇતિ ।
- પ્રશ્ન-૨ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે સૂત્રોને સ્પષ્ટપણે સમજાવો. (૧૪)
- Que-2 Explain clearly any two of the following Sutras. (14)
- (૧) લઃ કર્મણિ ચ ભાવે ચા કર્મકેભ્યઃ ।
 (૨) તિઙ્-શિત્સાર્વધાતુકમ્ ।
 (૩) અભ્યાસે ચર્ચ ।
 (૪) લૃટ શેષે ચ ।
- પ્રશ્ન-૩ વ્યાકરણ શાસ્ત્રના પાંચ પ્રયોજનો ના નામ લખી 'તૈસુરાઃ' સવિસ્તૃત જણાવો. (૧૪)
- Que-3 Write the names of five purposes of "Vyakaranshastra" and tell them 'તૈસુરાઃ' in detail. (14)

અથવા / OR

- પ્રશ્ન-૩ 'દુષ્ટ શબ્દ: સ્વરતો વર્ણતો વા મિથ્યા પ્રયુક્તો ન' શબ્દના દુષ્ટત્વ વિશે સવિસ્તૃત નોંધ લખો.
Que-3 Write a detailed note about the evilness of the word 'દુષ્ટ શબ્દ: સ્વરતો વર્ણતો વા મિથ્યા પ્રયુક્તો ન' (૧૪)
- પ્રશ્ન-૪ 'બભૂવ' રૂપ સિદ્ધિ ની પ્રક્રિયા વર્ણવો.
Que-4 Discuss the process of formation of verb 'બભૂવ'. (14)
અથવા / OR
- પ્રશ્ન-૪ 'એધન્તે' રૂપ સિદ્ધિ ની પ્રક્રિયા વર્ણવો.
Que-4 Discuss the process of formation of verb 'એધન્તે'. (૧૪)
- પ્રશ્ન-૫ નીચેનામાંથી કોઈપણ બે ની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.
Que-5 Discuss in detail any Two of the following. (14)
- (૧) પસ્પશ આહ્નિકસ્ય મહત્વં પ્રતિપાદયતુ ।
 - (૨) અષ્ટાદશ આત્મનેપદ પરસ્મૈપદયો: તિઙ્-પ્રત્યયા: ।
 - (૩) જ્ઞાને ધર્મ: ઇતિ ચેત્તથાઽધર્મ: ।
 - (૪) નામાઁચાતોપસર્ગનિપાતા: ।
